

Дячук Л.М.,
завідувач бібліотечно-інформаційного центру
Комунального закладу «Інститут післядипломної
педагогічної освіти Чернівецької області»

ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКАРІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ТРАНСФОРМАЦІЮ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНО-МЕДІЙНИЙ ХАБ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні, пов'язаний із реалізацією Концепції «Нова українська школа», вимагає докорінної зміни підходів до організації освітнього середовища. Одним із ключових елементів цього середовища є шкільна бібліотека. Традиційна модель бібліотеки як закритого сховища друкованих підручників та художньої літератури поступово втрачає свою актуальність.

Сьогодення вимагає від бібліотекаря трансформації закладу в інформаційно-медійний хаб – відкритий, гнучкий, технологічний простір, який забезпечує якісний інформаційний супровід освітнього процесу, розвиток медіаграмотності учнів та стає центром культурного життя школи.

Цей процес безпосередньо спирається на базові засади реформування освітнього простору, викладені в Законі України «Про повну загальну середню освіту», де наголошується на створенні безпечного, інклюзивного та мотивуючого середовища для всіх учасників освітнього процесу [1, с. 154].

Пропонуємо перетворення бібліотеки на медіахаб, який починається з реорганізації фізичного простору. Головним принципом сучасного дизайну є гнучкість, відкритість та доступність. Простір має легко адаптуватися під різні потреби: від індивідуального зосередженого читання до гучних командних обговорень чи перегляду навчальних фільмів.

У практичному посібнику «Порадник для директора закладу загальної середньої освіти» зазначено, що сучасне освітнє середовище має бути не лише безпечним, а й функціональним, сприяючи різним формам навчальної

діяльності [6].

Для результативності роботи в бібліотеці рекомендуємо відмовитися від громіздких стаціонарних меблів на користь мобільних конструкцій та розділити наявну площу на п'ять функціональних локацій:

- *перша локація* – це простір для тихого читання та індивідуальної роботи. Вона має бути візуально відокремлена від інших локацій за допомогою легких перегородок, мобільних стелажів або навіть кімнатних рослин. Саме тут доцільно розмістити індивідуальні столи, зручні стільці та забезпечити якісне локальне освітлення. Ця зона призначена для учнів, яким потрібна тиша для підготовки до олімпіад, написання наукових робіт чи просто для занурення в книгу;

- *друга локація* – коворкінг або простір для командної роботи. Це місце, де учні можуть вільно спілкуватися, працювати над спільними навчальними проектами, обговорювати ідеї. Для цієї локації необхідні великі столи (бажано модульні, які можна зсувати разом або розставляти окремо) та магнітно-маркерна дошка для фіксації ідей під час «мозкових штурмів»;

- *третья локація* – медіазона або цифровий сектор. Вона координує доступ читачів до електронних ресурсів. Тут мають бути встановлені комп'ютери або ноутбуки з підключенням до швидкісного інтернету, навушники з мікрофонами для індивідуального перегляду відеоуроків та багатофункціональний пристрій для друку і сканування. Важливо обладнати цю локацію достатньою кількістю розеток та точок для заряджання гаджетів;

- *четверта локація* – це зона відпочинку, релаксації та соціалізації. Шкільна бібліотека нового покоління має бути комфортною. У цій зоні варто постелити м'який килим, розставити безкаркасні крісла-мішки, організувати відкритий доступ до популярної дитячої періодики, коміксів, графічних романів та настільних ігор. Це територія емоційного розвантаження, що особливо важливо для психологічної підтримки учнів у кризові періоди;

- *п'ята локація* – зона подій та презентацій або лекторій. Вона передбачає наявність мультимедійного проєктора, екрана або великої плазмової панелі. Тут

бібліотекар разом із педагогами може проводити інтегровані уроки, зустрічі з письменниками, перегляди документального кіно чи читачькі конференції. Меблі в цій локації (наприклад, складні стільці) мають легко прибиратися для звільнення площі.

Детальні ергономічні вимоги до створення подібних багатофункціональних медіатек висвітлені в методичних рекомендаціях Н.І. Шинкаренка «Сучасна шкільна бібліотека: організація простору та діяльності», де фахівці дають поради щодо підбору мобільних меблів та кольорового зонування [5, с. 84].

Першим практичним кроком до такого зонування є критичний аудит фонду. Потрібно своєчасно проводити списання морально застарілої літератури, зношених підручників та російськомовних видань радянського періоду згідно з актуальними інструкціями Міністерства освіти і науки України та нормативними роз'ясненнями, що регулярно публікуються на порталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського.

Звертаємо вашу увагу на те, що звільнене місце на полицях та в приміщенні здатне слугувати ресурсом для створення нових комфортних зон.

Цифровізація – це другий обов'язковий етап трансформації бібліотеки. Сучасний бібліотекар виконує роль медіакуратора, який допомагає орієнтуватися в інформаційних потоках та створює власний якісний електронний контент. Як зазначає дослідниця О.Є. Матвійчук у своїй праці «Трансформація функцій шкільної бібліотеки в умовах розбудови інформаційного суспільства», інформаційна функція сучасної бібліотеки має переважати над суто збережувальною, трансформуючи бібліотекаря у провідника цифровим світом [4, с. 45, с. 52]. Для цього доцільно використовувати безкоштовні та доступні онлайн-платформи.

Для популяризації книги та читання, а також створення візуального контенту незалежним інструментом є графічний редактор Canva. За його допомогою бібліотекар може самостійно або разом із бібліотечним активом учнів розробляти сучасні афіші заходів, яскраві інформаційні буклети,

електронні виставки та обкладинки для сторінок бібліотеки в соціальних мережах.

З метою відходу від традиційних паперових книжкових виставок рекомендується впроваджувати інтерактивні плакати та віртуальні екскурсії за допомогою платформ Genially або ThingLink. Ці сервіси дозволяють створити цифрове зображення книжкової полиці, де кожна обкладинка є інтерактивною міткою. Натиснувши на неї, учень може відкрити текстову анотацію до книги, переглянути відеоролик, буктрейлер чи перейти за посиланням на легальний електронний варіант твору.

Для організації зворотного зв'язку та створення простору для спільного обговорення книг варто використовувати інтерактивні онлайн-дошки Padlet або Wakelet. На таких віртуальних стінах учні можуть залишати власні короткі відгуки, рекомендації для однокласників на кшталт «Прочитав сам – рекомендую другу», створюючи живий читацький рейтинг закладу.

Пропонуємо урізноманітнити бібліотечні уроки та заходи, які допоможуть створити елементи гейміфікації. Завдяки платформам Kahoot! або Quizizz бібліотекар може проводити миттєві літературні вікторини чи медіаосвітні квести, де учні відповідають на запитання за допомогою власних смартфонів. Сервіс LearningApps є чудовим помічником для створення простіших ігрових вправ: кросвордів, пазлів чи завдань на відповідність за змістом творів навчальної програми.

Окремим важливим завданням є надання доступу до легальних електронних джерел.

Рекомендується активно використовувати QR-кодування простору медіахабу. На стінах, стендах чи інформаційних куточках варто розмістити плакати з QR-кодами, які ведуть безпосередньо на офіційні та безкоштовні бази даних: розділ електронних підручників на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, відкриту електронну бібліотеку української літератури «Чтиво» або проєкт безкоштовних аудіокниг «Суспільне СЛУХАЙ».

Трансформація не принесе результату, якщо не зміняться форми роботи з

аудиторією. Державна стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» чітко наголошує на важливості формування читацької грамотності як базової навички для самореалізації людини [3, с. 46].

Вважаємо за потрібне підкреслити те, що шкільний бібліотекар має виходити за межі фізичного приміщення бібліотеки для реалізації мети, а саме формування читацької грамотності

Рекомендуємо створити постійне представництво бібліотеки в мережі інтернет. Це може бути сторінка або група в соціальних мережах Facebook чи Instagram або ж інформаційний канал (чи чат-бот) у месенджері Telegram. Через ці канали слід оперативно інформувати про нові надходження, публікувати графічні пам'ятки з медіаграмотності, анонсувати заходи та викладати фотозвіти про життя хабу.

У роботі з учнями варто звернути увагу на феномен соціальних мереж BookTok та Bookstagram. Замість примусового читання запропонуйте учням стати блогерами: зняти короткий 30-секундний відеовідгук або зробити естетичне фото книги з власною рецензією. Це підвищує авторитет бібліотеки серед молоді. Освоїти необхідні для цього навички створення цифрового контенту бібліотекарі можуть за допомогою спеціальних безкоштовних курсів на національній онлайн-платформі «Дія.Освіта».

Класичні книжкові огляди варто замінити на інтегровані уроки разом із вчителями-предметниками, дискусійні панелі та уроки інформаційної культури. Останні мають включати практичні вправи на розрізнення фактів та суджень, виявлення маніпуляцій у медіа та правила безпечної поведінки в інтернеті.

Список використаних джерел та літератури

1. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 №463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 09.06.2026).
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 №988-р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.06.2026).

3. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2023 №190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.06.2026).

4. Матвійчук О.Є. Трансформація функцій шкільної бібліотеки в умовах розбудови інформаційного суспільства. *Шкільна бібліотека та інформаційне суспільство*: зб. наук. пр. Київ, 2021. С. 45-52.

5. Сучасна шкільна бібліотека: організація простору та діяльності : методичні рекомендації / авт.-уклад.: Н.І. Шинкаренко, Л.В. Ковальчук, Т.О. Попова; за ред. В.А. Клименка. Харків : ХОІППО, 2022. 84 с.

6. Порадник для директора закладу загальної середньої освіти («Освітнє середовище школи»). 3-тє вид., переробл. і доповн. / Державна служба якості освіти України. Київ : ДСЯО, 2023. 160 с. URL: <https://sqe.gov.ua/vidannya/poradnik-dlya-direktora-zzso/> (дата звернення: 09.06.2026).